

educació permanent, col·lectius vulnerables i autoritarismes quotidians

Q
42

17
2013

Aquest número ha estat coordinat per David Abril, Universitat de les Illes Balears

editorial

carpeta

Pedagogia de la memòria, una resposta als autoritarismes de gènere

Isabel Carrillo Flores • 5

Un recorregut d'investigació-acció des de la pedagogia de Paulo Freire en l'aprenentatge de l'italià com a L2 en adults

Alessio Surian, Consuelo Surian • 14

Protegir-nos per canviar el sistema, l'experiència de les defensores de drets humans a Mesomèrica

Marusia López • 24

Radicalització, famílies extremistes i altres metàfores: relat d'un viatge enlloc

Alberto Izquierdo Montero i Teresa Aguado Odina • 28

contínua

La pedagogia de l'oprimit, fonament freireà de l'educació popular

Marco Raúl Mejía J. • 37

persones, territoris i experiències

La Participació Ciutadana en els contextos d'exclusió: el cas del barri de la Coma

Rosario Faet Gallur • 85

Removent runes: encarnant els silencis d'un passat violent: una simbiosi necessària

Julia Estela Monárrez Fragós • 90

Educació per a la Salut (EPS) amb Persones que Exerceixen Prostitució (PEP).

Ana Mascaró Garcia • 97

Estratègia Anti-rumors

Ramon Sanahuja • 100

investigació

Sobrietat i riquesa educativa en una època de transició. Educació informal en els moviments de les economies diverses

Antonia de Vita • 107

arxiu

fotografia

«Menos jaulas y más aulas» • 121

dialògica

És l'educació, estúpids!

Salomó Marquès i Sebas Parra • 123

llibres

La "polis" segrestada. Propostes per a una Ciutat educadora

Consol Aguilar • 133

Sumari

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitzi el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

dialògica

És l'educació, estúpids!

Salomó Marquès i Sebas Parra, Educadors jubilats en actiu

Gairebé sempre, a l'hora de promoure canvis en l'orientació ideològica de les societats s'hauria de parlar d'educació; però la frase popularitzada pels estratègies de la campanya electoral que contra tot pronòstic va portar Bill Clinton a la presidència dels EEUU ara fa més d'un quart de segle posava l'economia en el centre del missatge. Tot plegat bastant lògic en el país amb el major deute públic entre les grans economies que conserva encara fragments de memòria de la recessió econòmica generada per la Gran Depressió. I, mentrestant, com que les anomenades *esquerres*, en general, pactaven globalment amb el gran capital, oblidant l'horitzó necessari de la pau, la justícia, la fraternitat i la igualtat de drets, d'aquell «*the economy, stupid*» hem anat a parar xano-xano i sembla que sense remissió al «*the immigration stupid*» que es diria avui pels *donaldstrumps* de torn. Amb parades en el terrorisme, el comunisme i altres grans actors principals de la pel·lícula. Paradoxal tot plegat: mentre als educadors d'espardenya el calendari ens recordava la celebració del cinquantè aniversari de la *Pedagogia do Oprimido*, en el món dels dictats del *WhatsApp* hem anat a pitjor amb això dels eslògans i sembla que continuem baixant per un pendent tan semblant a aquell que un dia va portar el món a una guerra de proporcions devastadores. Volem dir que el neofeixisme està trucant a la porta cada vegada amb més insistència mentre, per exemple, la Declaració Universal dels Drets Humans comença a ser un fantasma inútil i obsolet [Qui recorda

aquella sàvia i bonica frase del seu primer article afirmant amb rotunditat que *Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i els cal mantenir-se entre ells amb esperit de fraternitat.?*]. I, lògic, truca a la porta de les oprimides, de les explotades, de les excloses. Allò que engloben i etiqueten com a «col·lectius vulnerables». Sembla que cada vegada és més urgent parlar d'educació, d'educar i d'educar-nos, que cada vegada és més urgent i necessari entendre que l'educació és sempre una extraordinària i eficaç arma de combat en la lluita contra els autoritarismes de tota mena. Parlem-ne, doncs...

1. El punt de partida

L'experiència és la mare de la ciència, deia la gent. Parlant d'educació, la mare de la ciència és l'experiència vocacional i militant, no la del funcionari, diem nosaltres, gent que venim d'un silenci antic i molt llarg acompanyant aquell noi de Xàtiva per camins diversos però que tots ells, per vocació i principis, anaven a parar a Roma. I Roma representava, bàsicament, la síntesi de dues herències pedagògiques i polítiques: la de Paulo Freire i l'Educació Popular i la de la República dels Mestres derrotada ara fa vuitanta anys per la sublevació feixista. I, en el marc d'aquesta síntesi, un punt de partida definit per quatre *paraules desafiants* -passió, compromís, lluita i esperança- que ha anat sumant la memòria i el bagatge acumulat de bones i nombroses pràctiques generades en terres gironines. Pràctiques que s'han alimentat d'una rica tradició pel que fa a la renovació pedagògica i el compromís i la lluita per una educació alliberadora i transformadora. Des de les Converses Pedagògiques, organitzades a partir de 1903 per mestres públics que volien renovar els plantejaments i mètodes didàctics de les seves escoles, al compromís exemplar del magisteri gironí amb la República que, alhora, mostrava el paper que hom reconeixia a l'educació en la transformació i millora de la societat. Un exemple: l'Antònia Adroher, encara estudiant de magisteri que va plantar la bandera republicana a l'Ajuntament de Girona i va ser la primera dona regidora d'una ciutat governada per un alcalde, Miguel Santaló, i per un president de Diputació, Cassià Costal, professors de l'Escola de Mestres. I ja en la foscor del franquisme els esforços per normalitzar la llengua i l'escola -les Escoles d'Estiu i les classes de català a tot arreu-, o després amb l'atenció a l'acollida i formació de treballadors estrangers -l'Escola Samba Kubally i el GRAMC-, la lluita per l'alfabetització i l'educació de les persones adultes recollint l'herència freireana -Escoles de Salt i Girona, cooperació amb l'alfabetització del poble de Nicaragua, Nucli Paulo Freire de la UdG- i la incansable tasca dels moviments de renovació pedagògica per posar quatre exemples triats entre molts. Amb aquest ric i divers fonament només hem hagut de ser fidels a la història, i, conseqüentment, compromesos i militants republicans, antifeixistes, o sigui compromesos i militants amb la llibertat i la igualtat *en dignitat i drets* que ens recorda la Declaració dels DDHH.

[“La militància és un concepte en desús. De fet, és un concepte emparentat amb el de responsabilitat, molt proper al de compromís o al de ciutadania activa. També pot ser definit com a posició davant la vida, com a forma de lluita per fer front als obstacles que amenacen la llibertat i la dignitat humana, com l'exigència d'assumir responsabilitats envers els altres, de manera que qualsevol ésser humà pugui desenvolupar les seves capacitats en llibertat, de crear les condicions segons les quals tothom pugui veure protegits els seus drets”. Xavier Besalú. *Pedagogia sense complexos. Contra fatalistes i saberuts. Edicions del CREC-Institut Paulo Freire. 2010.*]

La traducció pràctica de tot plegat creiem que es pot resumir en un precepte pedagògic: eduquem per a *desocultar* la realitat, per a recuperar la memòria històrica i per a lluitar en pro de l'expansió dels drets humans i socials i la radicalització de la democràcia en tots els àmbits de l'existència.

Fem cinc cèntims sobre aquesta triada que orienta la nostra praxi...

L'educació i la *desocultació* de la realitat

L'Anna Gabriel i Sabaté, exiliada política del *modèlic* Règim del 78, ens recordava des de Ginebra amb motiu de la Diada Nacional de Catalunya que «...*excepcionalitat és, finalment, que cada vegada sigui una veritat suposadament més inqüestionable que la seguretat equivalgui – paradoxalment – a invertir més en policies, exèrcits i en més armes, això és, més mort, i no en invertir en més vida, això és, més igualtat, més justícia social, en més educació crítica i lliure, i en més salut per a tota la humanitat...*». La clava, que dirien els més joves. [Uns dies després el responsable d'Interior del govern de Catalunya presentava les novetats en armament i material repressiu preparades per l'octubre -des del gas mostassa a les últimes filigranes de la tecnologia per a reprimir-nos si protestem- i mentre escrivim aquestes ratlles llegim en Vilaweb que «*L'Audiència espanyola acusa de terrorisme els nou independentistes detinguts en la ràtzia d'avui. L'Audiència espanyola ordena una campanya de detencions per atemorir.*» Sense comentaris.] Després de l'últim mig segle d'hegemonia neoliberal, no cal insistir en la deriva de les societats cap a la pèrdua de valors col·lectius i solidaris, la defensa aferrissada de l'individualisme i la competitivitat, la confiança en les *virtuts del mercat* i la desconfiança i hostilitat envers tot allò que representi unitat, organització i poder popular. Però, sobretot, la deriva cap a un món a l'inrevés que superant totes les previsions d'Eduardo Galeano presenta com dogma de fe les veritats, suposadament inqüestionables dels intoxicadors d'opinió de les nostres societats líquides -com les de l'exemple de l'Anna Gabriel-, que oculten mitges veritats o simplement mentides de les grosses... I, així, des dels *estats socials democràtics de dret* del món mundial a qualsevol associació de veïns que vulgui treure pit, una de

¹ Inicialment publicat a: *‘La lectura, i l’escriptura, del món de Paulo Freire’*. Sebas Parra i pep aparicio guadas, editors. Publicacions de l’Institut Paulo Freire. Xàtiva, 2009.

les reivindicacions més repetides es la seguretat. I, en general, la seguretat, la pau i la convivència sembla que necessàriament impliquen reclamar més policia, més exèrcits i més armes, més repressió i generació de por [les armes portadores de pau! Qui ho diria]; gairebé mai implica reclamar més justícia a l’hora de distribuir la riquesa i més educació crítica a l’hora de combatre l’analfabetisme polític, per exemple. I, segons ens mostra l’experiència del dia a dia, en aquesta *ocultació* de la realitat s’incuba el caldo de cultiu que genera el neofeixisme. La conclusió és evident: la tossuda i permanent *desocultació* de la realitat és un dels nostres objectius educatius a l’hora de combatre els autoritarismes de alta o baixa intensitat. Res de nou.

[Una cita per tancar el tema: «...Ocultar la Pedagogia do Oprimido i allò que representa en l’herència de Paulo Freire forma part de l’ocultació de la realitat que impedeix els nostres infants i joves formar-se de manera real en valors i ciutadania democràtica prenent consciència dels problemes socials, informant-se amb objectivitat, deliberant i opinant críticament i participant plenament en tot allò que els afecta. Inclosos els conflictes –“en el fons la veritable llevadora de la consciència”, ens recorda Freire-, doncs a qualsevol edat i en qualsevol circumstància “la lluita també educa”. Evidentment, estem parlant dels valors d’una educació democràtica, laica, científica i de qualitat. Aquella que ens recorda Mon Marquès que definia l’aspiració truncada del magisteri republicà a l’exili: “els ensenyàvem a pensar no a emmagatzemar”...»¹. Pedagogia de l’oprimit: molt més que un llibre, en Pedagogia de l’oprimit.-Paulo Freire: 50 aniversari. Girona: Nucli Paulo Freire de la UdG, abril 2019.]

2. L’educació i la recuperació de la memòria històrica

Ara, més que mai, el lema *Els ensenyàvem a pensar no pas a emmagatzemar* hauria de donar la benvinguda a la porta de totes les escoles del país. Lema que ens va dir una mestra exiliada a Mèxic resumint la feina que havien fet a l’escola de la República. Cal recuperar aquesta divisa en un país amb una enorme càrrega de desmemòria política.

En els actuals estudis de magisteri han anat desapareixent aquelles matèries que ajuden a pensar, a créixer com a persones, a desvetllar la consciència crítica. On han anat a parar la filosofia, la història de l’educació...? I van augmentant les matèries instrumentals! L’escriptora txeca, ara resident a Catalunya, Monika Zgustova fa força anys en una entrevista manifestava *“No es pot viure plenament la pròpia llibertat sense conèixer el passat que ha conformat el que som. Mai la ignorància i l’evasió no poden ser guies adequades del present”*.

[Josep Fontana en una entrevista al diari ARA l'estiu del 2016 deia: *'La gent ha oblidat que un dels esforços més importants que va fer la República va ser l'intent de modificar la societat espanyola a través de l'educació i la cultura. Va fundar escoles, va nomenar mestres, va portar biblioteques a tots els ajuntaments. Va fer un esforç admirable. Els altres el van decapitar: van tancar escoles, van matar mestres, van cremar llibres. Recuperar tota aquesta memòria seria molt important.'* Tot seguit l'historiador explicava les causes d'aquest silenci, d'aquesta voluntat de desconèixer d'on venim. A la pregunta del periodista: **¿Encara estem pagant els silencis de la Transició?** Li responia: *Segurament. És veritat que s'ha fet un silenci interessat perquè al cap i a la fi hi havia massa responsabilitats a establir. Però, tenint en compte que tenim un govern del PP que de tot això no en vol saber res, i que al cap i a la fi és un partit en què hi ha els fills i nets dels que haurien d'haver sigut condemnats, és lògic que costi tant d'assumir el passat.]*

Això vol dir que els nois i noies que estudien magisteri i els que ja exerceixen han de saber que són hereus d'aquells homes i dones que ara fa 80 anys varen haver de marxar del seu país a l'exili perquè arribaven les tropes rebels a la República, les tropes que amb en Franco al davant varen establir una dura i llarga dictadura que alguns "demòcrates" d'avui encara enyoren!

Uns mestres que en els països on varen ser acollits (gràcies Mèxic!, Veneçuela, Cuba...) varen continuar ensenyant amb el mateix entusiasme i estil renovador que ho havien fet els anys republicans, i abans, a casa nostra. Dones i homes que volien una escola activa, laica, coeducativa per fer ciutadans i no pas súbdits. Una escola sense tarimes tal com manifestava el mestre Raimon Torroja a Arenys de Munt quan va demanar a l'Ajuntament que li pintés les aules i va afegir en la petició "i treguin la tarima per antipedagògica".

I també conèixer l'acció dels que no es varen exiliar i varen ser depurats i, malgrat la manca de llibertats i les pressions de les autoritats, varen esforçar-se per continuar mantenint -en la mesura del possible- l'esperit de l'escola republicana.

A ple segle XXI cal que els que treballen en el camp de l'educació coneguin de qui són hereus, no pas per imitar-los sinó per conèixer què varen fer, com varen actuar, quin era l'estil de fer de mestre i, estimulats per aquests testimonis, treballin -en una societat que ha canviat molt- amb el mateix convenciment i entusiasme.

Ara més que mai cal conèixer el nostre passat i recuperar-lo a pesar de la involució democràtica, del creixement de la dreta política, de les denúncies d'adoctrinament per part de grups polítics que estan espantant a alguns mestres. Cal mirar enrere i descobrir i conèixer el paper d'aquests homes i, sobretot de les dones tant silenciades! Qui coneix les germanes Pepita i Elisa Úriz Pi? pioneres en el camp polític i pedagògic!

[L'any 1995 Josep M. Nadal, aleshores rector de la universitat de Girona, en un homenatge als mestres exiliats va afirmar: *Avui reconeixem l'esforç i el sacrifici personal d'unes persones que van creure en un país i una feina. I ja era hora que ho fés-sim. Ja era hora que la nostra societat recuperés una memòria que truca a la porta de les nostres consciències per recordar-nos que aquests homes i aquestes dones que avui tenim entre nosaltres, que totes les seves companyes i companys que malauradament ja no hi són, van esmerçar la seva joventut en un projecte renovador i ètic, que perseguia l'objectiu d'una escola basada en els principis de la justícia i el desenvolupament íntegre de l'ésser humà. (...) Tenim un deute amb tots vostès i ara només en paguem una part. La resta, si em permeten, l'hauran de cobrar els nostres nets, el futur. Només podrem pagar tot el que els devem si som capaços de fer entendre a les generacions futures la pedagogia de la fraternitat. Si som capaços de fer entendre que els valors sobre els quals s'aixeca una civilització no poden ser els que ens parlen de mil·lenarisme i fanatisme, sinó els que ens fan veure el món amb ulls del saber i el respecte a la diferència.]*

3. L'educació i la radicalització de la democràcia

Entenem que un dels focus de l'educació alliberadora ha de ser el compromís, i alhora l'esperança, de caminar vers un món on la igualtat, la llibertat i la cura de la vida humana i de la naturalesa siguin aspectes bàsics de la ciutadania. Entenent que la ciutadania de la que parlem considera el ciutadà i la ciutadana com agents actius, recreadors i transformadors de l'espai social i públic i de la societat en general.

[Estaríem així bastant d'acord amb el pensament d'Henry Giroux quan planteja que «la democràcia suposa assumir la importància dels antagonismes més fonamentals de part dels diversos grups subordinats, tenint clara la importància de les lluites socials en la conformació de nous espais que treballin en favor de l'expansió dels drets humans i la radicalització de la democràcia. Implica entendre a la societat de manera oberta, plural i fragmentada, marcada pel dissens i el qüestionament. La democràcia s'ha de veure com un procés social actiu, establert sobre la base d'una política participativa i robusta. Del que es tracta és d'instaurar una ciutadania activa, que no redueixi els drets al mer exercici electoral, sinó que els estengui a l'economia, l'Estat i les més variades esferes públiques».]

Això vol dir que hem de treballar per tal que els centres educatius i altres espais educadors es redefineixin com a dispositius públics democràtics, cercant la conformació de ciutadanes actives i crítiques; que més que servir a la reproducció dels valors i de les pràctiques i lògiques socials imperants, nodreixin amb radicalitat la democràcia a tots els nivells, el respecte de los DDHH i la igualtat de drets,

l'alfabetització política i el compromís moral i ètic. Això implica estimular i preparar els professors com a intel·lectuals públics les funcions dels quals depassen les parets de les aules. Encara més, que facin servir les seves habilitats i coneixements en confluència amb els moviments socials i altres treballadors culturals progressistes fent d'aquesta manera l'àmbit polític més pedagògic i el pedagògic més polític. Fer més polític l'àmbit pedagògic suposa, d'una banda, desvetllar els diversos mecanismes pels quals el poder i la ideologia intervenen en les diverses experiències de la vida escolar, atorgant als estudiants l'oportunitat de preguntar-se com es constitueixen els sabers, en tant elaboracions històriques i socials, posant de relleu les seves vinculacions amb el poder. Es pot començar analitzant les diferents experiències particulars, per tal d'evidenciar com s'emmarquen dins de relacions de poder específiques, proporcionant a més una base teòrica perquè els estudiants comprenguin i analitzin les seves pròpies veus i experiències, com a integrants d'una dinàmica social més àmplia. *[En aquest sentit, necessàriament hem de recordar aquí l'aportació de la professora Mª Dolores Jurado Jiménez, de la Universitat de Sevilla-Institut Paulo Freire, continguda en l'article Pedagogia de l'oprimit, en La lectura, i l'escriptura del món de Paulo Freire. Edicions del CREC-Institut Paulo Freire, 2009, quan ens proposa tres activitats i/o guions per a la persona facilitadora del cercle de lectura sobre el llibre. O alguna de les activitats organitzades per La Guerrilla Comunitacional, concretament «La nit de la iguana», un «cicle de cinema d'autosuggeritió i per combatre la indiferència» que de la mà de Juli Suárez s'organitza tots els tercers divendres de mes a l'Ateneu Popular Coma Cros de Salt, el Gironès. Encara tenim viva l'última projecció: el film Playground òpera prima del polonès Bartosz M. Kowalski seleccionada el 2016 en el Festival de San Sebastià; un assaig sobre la violència entre els més joves que provoca una reflexió sobre la deriva d'una societat podrida en que la manca de codis morals porta a l'aterradora escena final metàfora del mal i la barbàrie.]* En suma, es tracta d'abordar els centres educatius com a ens públics d'oposició que permetin desenvolupar en els estudiants formes de ciutadania basades en la solidaritat i els principis d'igualtat i llibertat com premisses per desenvolupar una nova forma emancipadora de vida comunitària. L'esforç ha d'estar orientat a establir les bases per conformar referents opositors i desobedients, tant dins com fora de les escoles i espais educatius, formant al seu voltant ciutadans amb capacitat per a exercir lideratge moral i polític, al si de la societat en el seu conjunt. I en això estem.

Som uns somiatruites tocats de l'ala?. Va en opinions, però en el cúmul de tanta literatura pedagògica de ficció, i en general de mala qualitat, de tanta ocurrència innecessària i inútil, i de tanta desmemòria no vindrà d'una. Al menys, partim d'una pràctica real, insòlita per naturalesa, que creiem que no és habitual en el món del «pensament» pedagògic que ens castiga/envolta. D'això parlem a continuació...

Qui som i què fem

Per resumir parlem només dels dos o tres últims anys, quan ja està consolidada la confluència entre La Guerrilla Comunicacional, LGC, i l'Associació d'Educació Popular Carlos Fonseca Amador, AEPCFA. LGC [<http://www.miraicrida.org/>] va néixer el 2005 amb el nom *Imatges per a la Solidaritat*, el qual va mantenir fins el 2012. Se segueix essent, però, una associació sense ànim de lucre amb l'objectiu d'oferir, a través del món audiovisual, eines provocadores alhora que sensibilitzadores, és a dir, didàctiques i educatives, sobre les misèries del nostre món i els camins, les idees i les pràctiques que ens poden ajudar a canviar-lo per crear plegats un món més just i solidari. L'AEPCFA és una associació solidària amb l'alfabetització del poble de Nicaragua que s'ha preocupat també i està treballant des de fa anys en l'àmbit de l'educació per al desenvolupament i la solidaritat internacionalista. Durant els últims anys està centrada en l'alfabetització i Educació Popular de les comunitats indígenes de la costa carib nicaragüenca i, específicament, de la comunitat rama de l'Illa de Rama Cay, municipi de Bluefields, agermanat amb Girona. I, en una segona línia de complicitat sempre hem tingut la col·laboració del Nucli Paulo Freire de la Universitat de Girona.

Entre altres projectes, volem citar aquí alguns materials elaborats a partir de 2017 centrats en tres eixos temàtics: la recuperació de la memòria històrica i la difusió dels valors de la República dels Mestres, l'alfabetització, els analfabetismes i la lluita contra l'analfabetisme polític i la *desocultació* de la realitat. Parlem del llibre *Tengo algo que contarte. Correspondència entre dos mujeres*, una havanera i l'altra de Salt, i els documentals *Leo a la vida* i *Mon Marquès: el combat de la memòria*. El treball educatiu s'ha centrat en les 58 presentacions-debat organitzades durant el curs 2018-2019 amb la col·laboració de prop de cinquanta organitzacions de tota mena i la participació d'unes 1.750 persones:

RESUM*

material	presentacions								TOTALS
	Girona	Demarcació Girona	Resta Catalunya	País Valencià	Euskadi	Andalusia	Resta estat	Cuba	
llibreTAQC	3	4	4	-	2	4	1	2	20
docu Leo	3	1	10	5	3	3	2	1	28
docu Mon	4	6	-	-	-	-	-	-	10
TOTALS	10	11	14	5	5	7	3	3	58

(*) Presentacions organitzades i amb la presència de membres de LGC/AEPCFA

Caldria assenyalar també el ressò a nivell internacional, especialment dels documentals seleccionats i premiats en diversos festivals.

Un fet que volem destacar és la procedència de les persones i organitzacions par-

participants: en la seva majoria no enquadrades en l'àmbit escolar. En efecte, fora de les presentacions-debat dels documentals a la Facultat d'Educació de la Universitat de Girona i un parell d'escoles d'adults, Girona i Xàtiva, la resta han tingut lloc en espais molt diversos, des d'ateneus populars a sindicats passant per biblioteques, centres socials, teatres, cinemes, etc. Això vol dir, en positiu, que hem arribat a un públic divers i que des de l'àmbit educatiu formal amb molta freqüència tenim dificultats d'arribar-hi però, en negatiu, ens queda el mal sabor de boca de no tenir gaire incidència en els centres educatius, especialment els universitaris. Lògicament, no per voluntat nostra sinó per no haver rebut cap demanda. Un indicador del clima de la nostra «acadèmia»? Ho deixem aquí.

Però com que la lluita continua, i nosaltres volem continuar sent només un necessari i singular granet de sorra [<http://www.solidaries.org/actualitat/opinio/som-nomes-un-necessari-i-singular-granet-de-sorra/>], paral·lelament hem treballat en nous materials. De seguida començarem a presentar i debatre, a educar i educar-nos, a partir del llibre *Una veu de l'exili. Les cartes del mestre Josep Vilalta (febrer 1939-abril 1941)*, Salomó Marquès (Ed.) i dels materials elaborats amb motiu de l'atorgament de la Beca Joaquim Franch 2018 del Consell Municipal d'Educació de l'Ajuntament de Girona: la pàgina web <https://www.entrevistesperpensar.org/> i el documental *Encara som vius*, de Juli Suárez, una aproximació a l'obra, poc coneguda, de Joaquim Franch Batlle, un dels grans pedagogs catalans del segle xx.

I abans del punt i final us volem fer saber la nostra disposició a col·laborar, en la mesura que ens sigui possible, amb qualsevol iniciativa o proposta en la línia dels objectius que hem presentat abans i, especialment en la organització de presentacions-debat dels materials allà on calgui. Com diuen a Nicaragua: *estamos a la orden*.

Salut!